

Сазонова Ярослава Юріївна
*Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди*

ДИСКУРС ЖАХІВ: СПРОБА ТЕОРЕТИЧНОГО ВИОКРЕМЛЕННЯ

Дослідження присвячене проблемі вивчення пристрасних дискурсів, а саме дискурсу жахів. У роботі обґрунтовується особлива онтологія дискурсу жахів, названі специфічні риси текстів жахів як каналу комунікації в цьому дискурсивному просторі.

Ключові слова: *дискурс жахів, текст жахів, страх, дискурсивний простір.*

The research aims to study discourses of passion – horror discourse, in particular. The work contains an attempt to prove that horror discourse has a specific ontology and that horror texts as channels of communication in this discursive space have specific features.

Keywords: *horror discourse, horror text, fear, discursive space.*

Сучасна лінгвістика давно вже вийшла за традиційні межі й залучає до своєї царини предмети й об'єкти наукового пошуку з інших наук. Так, актуальним сьогодні стало дослідження комунікації: її способів і засобів, інтеракції учасників, кодів, настанов та інтенцій тощо. У зв'язку з цим привертає увагу комунікація, ускладнена пристрасним компонентом, наприклад, страхом. Уводимо до обігу термін «дискурс жахів», який потребує обґрунтування, що, на нашу думку, можливо із застосуванням загальновідомого поняття «дискурсивний простір».

Серед багатьох визначень дискурсивного простору спираємося на дефініції Б. Муліна й А. Фетцера: «<...> це прагматична форма контексту, яка використовується для структурування знань, що містяться в дискурсі. Дискурсивні простори створюються, оновлюються або пробуджуються агентом, який намагається генерувати чи зрозуміти дискурс» [4, с. 89], «<...> різноманітна комунікація з приводу конкретної теми» [3, с. 35]. Ці визначення дають змогу потрактувати як дискурсивний простір будь-які форми комунікації

за певною інформативною ознакою, що можуть бути продюковані й сприйняті та є відновлюваними й сприйнятими так само ефективно.

Якщо спробувати проаналізувати дискурсивний простір як антропоцентричне гуманітарне середовище, то, дійсно, поняття дискурсивного простору висувається на вищий рівень і може бути застосоване для дослідження пристрасного дискурсу також («пристрасний дискурс» – поняття, уведене в обіг А. Греймасом і Ж. Фонтанієм). У цьому сенсі дискурс жахів – це поєднання просторів художнього й пристрасного дискурсів, що існує в антропоцентричному гуманітарному середовищі, де поєднуються знання і психологія, суб'єктивність і об'єктивність комунікантів; у просторі дискурсу жахів комунікантами (дискурсивними особистостями) генерується, транслюється й сприймається базовий комунікативний смисл «страх»; каналами комунікації цього дискурсу вважаємо тексти, фільми, картини і будь-які інші варіанти здійснення такої комунікації. Зі змістовного боку дискурс жахів – це такий простір, який містить уявлення людини про норму й відхилення, своє й чуже, безпечне й загрозливе тощо, і ці уявлення на основі психічних властивостей людини, а також її аналітичних здібностей постійно генерують конфлікт суб'єктів, що і стає основою страху.

Засадничим принципом вивчення комунікації в дискурсі жахів є принцип, виділений із розвідок страху в психології, філософії та семіотиці: основа творення й сприйняття текстів у дискурсі жахів – це суб'єктність, тобто такі суб'єкт-суб'єктні відношення, які дозволяють вибудувати «онтологію вигаданого світу» (термін У. Куайна). Вона ж створює «символічну систему версії світу» (термін Н. Гудмена), де джерело й реципієнт страху – основні елементи «страшної» онтології.

Узагальнимо риси, які, на нашу думку, має текст жахів як зразок дискурсу жахів:

– тексти жахів мають потенційно актуалізований комунікативний смисл – певна пристрасність (у нашому випадку – феномен страху);

– цей смисл може бути актуалізований чи ні залежно від спільного соціокультурного, історичного й психологічного фону адресата й адресанта;

– комунікативний смисл тексту актуалізується за умови породження суб'єкт-суб'єктних пристрасних відношень у сприйнятті читача та інтенції автора;

– у творенні текстів реалізуються комунікативні смисли культурного й духовно-психологічного характеру [1], тому авторська інтенція може бути повчальна і / або естетична, і / або виховна, і / або саморефлексії;

– реалізація інтерсуб'єктивності в текстах пристрасного дискурсу – це долучення учасників комунікації до вигаданого світу шляхом додавання власного розуміння певної пристрасності до загального і, навпаки, шляхом спільного переживання цієї пристрасності;

– тексти жахів як канали комунікації в дискурсі жахів характеризуються комунікативною диспропорцією, тобто відсутністю зворотного зв'язку, наявністю одного адресанта і безлічі адресатів у часі й просторі, що може впливати на успішність комунікації.

Література

1. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики: монографія. Львів: ПАІС, 2010. 336 с.
2. Греймас А. Ж., Фонтаній Ж. Семиотика страстей. От состояния вещей к состоянию души. Москва: ЛКИ, 2007. 336 с.
3. Fetzer A. Conceptualising discourse. *Pragmatics of Discourse*. / Ed. by K. P. Schneider and A. Barron. Berlin / Boston: Walter de Gruyter GmbH, 2014. P. 35-64.
4. Moulin B. *Discourse Spaces: A Pragmatic Interpretation of Contexts. Conceptual Structures: Applications, Implementation and Theory*. / Ed. by G. Ellis, R. Levinson, W. Rich and G. F. Sowa, Springer-Verlag, 1995. P. 105-114.